

Ahmet EYİM*

Husserl'in Felsefesinde Doğal Tavrın Gerekliliği: Fenomenolojik İndirgeme ve Özel Dil Üzerine Tartışma

Özet

Husserl'in erken dönem felsefesinde önemli bir yer tutan ve fenomenolojik indirgemenin temeline koyduğu doğal tavrın varlığı, indirgemenin özel dil olmadığına en önemli kanıtlardan biridir. Bu yazı, Husserl'in fenomenolojik indirgemesinin her ne kadarda indirgemenin objesi diğer öznelere kapalı olsa da, bir özel dil oluşturmak anlamına gelmediğini savunmaktadır. Konuştuğumuz ve düşünmek için kullandığımız dil bize doğal tavır tarafından verilmektedir. Dile sahip olmayan bir özne fenomenolojik indirgeme yapamaz çünkü indirgemenin dayandığı algılama ve refleksiyon için doğal tavır ve bir dile ihtiyaç vardır.

Anahtar Terimler

Husserl, Fenomenolojik indirgeme, Özel dil, Algı, Refleksiyon.

Necessity of Natural Standpoint in Husserl's Philosophy: Discussion on Phenomenological Reduction and Private Language

Abstract

Concept of natural standpoint, which is essential for Husserl's early philosophy and base of phenomenological reduction, demonstrates that phenomenological reduction cannot be a private language. This paper defends the claim that Husserl's conception of phenomenological reduction does not imply any private language although the objects of phenomenological reduction are inaccessible for other persons or other Egos. Any person who does not use language cannot perform a phenomenological reduction because perception and reflexion as the steps of phenomenological reductions require natural standpoint and a language.

Key Terms

Husserl, Phenomenological reduction, Private language, Perception, Reflexion.

* ODTÜ, Felsefe Bölümü.

1. Doğal Tavır Kavramı ve Fenomenolojik İndirgeme

Doğal tavır kavramı Husserl'in erken dönem fenomenoloji anlayışında çok önemli yer tutan bir kavramdır. Husserl bu kavramı felsefesinin temeline koyarak, fenomenolojik indirgemesinin başlangıç noktası olarak kullanmıştır. İnsan olarak bizler yaşama doğal tavrın bize vermiş olduğu bakış açısından bakmaktayız. Yargıda bulunma, hayal etmek, hissetmek gibi bir takım zihinsel faaliyetlerin temelinde doğal tavrın bize vermiş olduğu şeyler vardır.

Husserl'e göre, ben kendimi bu dünyanın bir parçası, bir üyesi olarak bulmaktayım. Onun varlığının farkındayım. Husserl *Ideas* adlı eserinde bu konuyu şöyle açıklamaktadır: Ben kendimi, uzayda ve sonsuzlukta uzanmakta olan ve zaman içinde benden önce var olmuş ve sonrada var olmaya devam edecek olan bir dünyanın farkında olarak buluyorum. Onun farkındayım, çünkü onu hemen karşımda olarak keşfediyorum, onu deneyimliyorum. Görmek, dokunmak, işitmek gibi farklı algılama biçimleriyle ben farkında olsam da olmasam da benim için varolan nesnelerin mekanda nasıl dağıldığını biliyorum (Husserl 1962: 91).

Husserl'e göre, kendimi içinde bulduğum bu dünya, ben ona dikkat göstersem de göstermesem de doğal tavırla bana verilmiş durumdadır. Ben ve diğer nesnelere bu verilmiş olan dünyanın birer üyesi durumundayız. Dünyanın gerçekliği ben ona dikkat etmesem de devam etmektedir. Verilmiş olan bu dünyadaki nesnelerin varlığı benim algılama alanım içinde olma zorunluluğu yoktur. İçinde bulunduğum şu odanın dışının her ne kadarda ben algılamasam da ve odanın içinde bulunduğu binanın (ben algılamasam da) var olduğu doğal tavrın bize verdiği fikirlerden biridir.

Husserl doğal tavrın bana neler sağladığını anlatmaya devam ederken benim ile dünya arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu anlatır (a.e., 92). Doğal tavırla bizi kuşatan çevre ve o çevre içindeki objelerle olan ilişki bize verilmektedir. Onların biz farkında olsak da olmasak da ya da bizim algılamamızdan bağımsız olarak da varlıklarına devam edecekleri fikri doğal tavırla bize verilmektedir. Doğal tavır bu dünya ve içindeki nesnelerin varlıkları hakkında bize fikir vermenin yanında benim gibi diğer öznelere varlıkları hakkında da fikir vermektedir. Husserl'e göre ben kendimi diğer öznelere ilişkinde bulmaktayım. Doğal tavır, diğer öznelere de benimle objektif olarak bir ve aynı dünyayı paylaşmakta olduğunu verir. Benim sahip olduğum bütün özelliklere diğer öznelere de sahiptirler.

Husserl fenomenolojik indirgemeyi aşamalı bir yöntem olarak ortaya koymaktadır. Doğal tavrıdan sonra indirgeme süreci *ayraca alma* işlemiyle devam eder. Doğal tavır ve doğal tavrın bize sunmuş olduğu şeylerden şüphe etmek gerektiğini söylemektedir. Ancak Husserl, *ayraca alma* (*bracketing*) işlemi Descartes'in şüpheciliklerinden çekip çıkardığını, ve bize doğal tavırla verilmiş olan bütün varlık koyucu ilkelere *çekinme* (*Radical alteration of the Natural Thesis, abstention*) biçimine soktuğunu söylemektedir. Yani *ayraca alma* işlemi ne Descartes'in gibi bir şüphecilik ne de dünya hakkında bilginin imkansızlığı iddia eden evrensel bir şüpheciliktir. (a.e., 97).

Husserl'in, doğal tavrın bize vermiş olduğu zaman ve mekan içinde yer alan nesnelere ilgili varlık koyucu ifadelerin kesintiye uğratılması veya askıya alınması diye tanımladığı *ayraca alma* işlemi, doğal tavrın genel varsayımını değiştirmek anlamına geliyor. Doğal tavrı ve bize ondan gelen bilgilerin terk edilmesi anlamına gelmemekte-

dir. Ayrıca alma işlemi doğal tavrı devre dışı bırakmaktır (*Disconnexion*). Dünya ile ilgili her türlü yargımızın ontolojik kategorisinin değişmesi anlamını taşımaktadır. Ayrıca alınma işleminden sonra yargılarımız, paranteze alınmış yargılar haline almaktadır. Yani, bütün varlık koyucu yargıların ontolojik karşılıkları ayrıca alınarak (*bracketing*), devre dışı bırakılmaktadır (*put out of action*) (a.e., 99). Buradaki en önemli nokta ise, ayrıca alınan şey yok olmaması, aksine yeni bir değer kazanmasıdır. Varlık ve gerçeklik hakkında ayrıca alınan bütün sorular oldukları yerde bırakılıp, bunlarla ilgili hangisi gerçek hangisi değil sorusu sorulmaktan vazgeçilmektedir.

Fenomenolojik indirgemede yöntemsel araç bir araç olan *fenomenolojik epokhe*, Husserl'e göre, bize doğal tavrı tarafından verilmiş olan bütün varlık koyucu yargılardan kaçınmanın yanında bu dünyadaki nesnelere özlerini kavramak için olanak sağlamaktadır. Bize verilmiş olan bilginin özünde herhangi bir değişiklik yapmadan, sadece doğal tavrı verilen yargıların ontolojik kategorilerini değişikliğe uğratmakta ve onlara yeni değerler vermekteyiz. Kısacası, *epokhe* durumu doğal tavrı verdiği genel yargıları ayrıca alma sürecinde ortaya çıkarmaktadır.

Fenomenolojik epokheye kadar, kendimi bir parçası olarak bulduğum nesnelere dünyasında yaşamımı doğal tavrı bana verdikleriyle devam ettiriyordum. Fenomenolojik epokheyle artık bütün bu yargılar araç içine alınmış olacak olmasına rağmen, nesnelere algılamamda daha doğrusu onların bana görünme biçimlerinde herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Epokhe işlemi yaparken bu dünyaya ait olan bir tavrımı değiştirip, onunla ilgili yargılarımı askıya almaktayım.

Fenomenolojik epokhe kesinlikle dış dünyanın varlığının reddi değildir. Epokhe sadece, zaman ve mekanla ilgili herhangi bir varlık iddiası içeren her türlü yargıdan kararlıkla kaçınmak anlamına gelmektedir Husserl'e göre. Biz dünya ile ilgili bildiğimiz şeyleri değil, sadece doğal tavrı bize vermiş olduğu yargıları terk etmekteyiz. Yani, doğal tavrı bize vermiş olduğu bilgiler terk edilmeden, ayrıca alınıp devre dışı bırakılmaktadır. Bizim düşünebileceğimiz ve bu dünya ile ilgili her türlü yargı fenomenolojik epokheyle ayrıca alınmaktadır.

Husserl, fenomenolojik indirgemesini epokheden sonra kalan nedir sorusuyla anlatmaya devam etmektedir. "Düşün özne olarak benimle ve içinde yaşadığım dünya ile ilgili olan bütün yargılar ayrıca alındıktan sonra geri kalan nedir?" (a.e., 101) Bu soru Husserl'in fenomenolojisi bir öz bilimi olarak ortaya atmasını sağlayan sorudur.

Fenomenolojik epokheden sonra ortaya çıkan kalıntı varlık iddiaları devre dışı bırakılmış görüngüler dizisi midir? Husserl bu soruya hayır diye cevap vermektedir. "bilincin kendisi fenomenolojik epokheden etkilenmeyen doğasıyla kendi varlığına sahiptir. Bu nedendir ki, o fenomenolojik kalıntı, prensipte biricik varlık alanı olarak ortaya çıkar ve gerçekte yeni bir bilim alanı yani fenomenoloji bilimi olarak ortaya çıkar" (a.e., 102).

Daha öncede ifade ettiğimiz üzere, Husserl fenomenolojik indirgemeyi aşamalı olarak kurgulamıştır. Husserl'e göre, fenomenolojik indirgeme yöntemi, ayrıca alınmanın değişik aşamalarından sonra belirgin özelliği daha önce tanımlanmamış olan yeni bir varlık alanı oluşturmayı amaçlamaktadır. Ego, bilinç ve yaşantı, doğal tavrı bize verilmiş olan ve başlangıç noktası olarak kabul edilebilecek şeylerdir.

Husserl bilinç hakkında konuşurken, bilincin en temel özelliğinin bir şeyin bilincinde olmak (*Consciousness of something*) anlamına geldiğini söylemektedir. Bilincin doğasını ortaya çıkarmayı amaçlıyorsak, bilinç üzerine konuşmaya kartezyen *cogitodan* başlanabilir. Husserl'e göre, insan olarak hepimiz algılamak, hatırlamak, hayal kurmak, değerlendirmek, yargılamak, istemek, arzulamak gibi Egonun deneyimleri olan faaliyetleri yapmaktayız.

Bilinç, bir şeyin bilincinde olmaktır. Husserl bunu açıklamak için bir kağıdın algısını örnek olarak veriyor. Önümde duran kağıda dokunuyorum, onu görüyorum. Karanlık bir odada olmam nedeniyle, bana algıda kağıtla ilgili verinler, onun tam anlamıyla algısı olamaz. Oluşan şey kağıdın belli bir perspektiften alınmış olan kağıt fikridir. Husserl'e göre, bilinçlilik deneyimi dediğimiz şey, deneyim akışından oluşan ve kendine ait somut tamlık ve bütünlük taşıyan deneyimdir.

Bilinç yaşantısının en temel özelliği, bilinçte bir birliğin var olmasıdır. Kağıdı algılamak için ona doğru döndüğümde, kağıda karşı açık bir farkındalık sergilemekteyim. Onu onunla ilgili diğer deneyimlerimin oluşturduğu bir alt yapıda bir bütünlük kavriyorum. Husserl, bilincin algı, kavrama ve refleksiyon gibi bazı edimlerinin olduğunu ve bu edimlerin fenomenolojide çok önemli yer tuttuklarını belirtmiştir. Algıdaki birlikteliği ve yönelmişliği açıklamada bu kavramları kullanmaktadır.

Buraya kadar anlattığım kavramlar, fenomenolojide çok tartışılan ve can alıcı kavramlar olsalar da, amacım fenomenolojinin kavramlarını irdelemek olmadığından, kavramları tanıtmakla yetiniyorum. Bu tavrımın, Husserl'den sonra fenomenolojiye yapılmış yada yapılabilecek katkıların önlediği eleştirisi getirilebilir ancak buradaki amacım temel kavramlara bir bakış sağlamaktır.

2. Algının Önemi ve Algının Refleksiyonla İlişkisi

Yönelmişlik kavramı, Husserl'e göre, bütün zihinsel edimlerin vazgeçilmez bir özelliğidir, ve bir yöne doğru olmayı ifade eder. Yani, zihinsel faaliyetin çeşidi ne olursa olsun, bir şeye doğrudur. Mesela, algıda, bir şey algılanır, kurgulamada, bir şey kurgulanmaktadır ve bu şekilde devam eder. Bilinç daha öncede belirttiğimiz üzere yönelmişlik içermektedir çünkü her bilinç içeriği, bir şeyin bilincinde olmaktır.

Husserl'e göre, düşünce olarak algının somut gerçek doğası görüngüler dünyasının bütününe aşkın durumdadır. "Bütün fiziği ve teorik düşünce alanını kapattık. Algılama dahil olmak üzere, yalın sezginin ve onu içeren sentezle devam etmekteyiz. Sezgi ve sezilen şey, algı ve algılanan şey, birbirleriyle aslen ilişkili olmalarına rağmen, prensipte ve gerçek bir zorunluluk olmadan ve esasen bir ve birleşiklerdir" (a.e., 117).

Husserl algının gerçek doğası hakkında konuşurken, perspektif ya da daha doğru bir ifadeyle perspektif değişimleri kavramını ortaya atmaktadır. Husserl'e göre, algı perspektife dayanmaktadır. Demek istediğim şey, genel olarak algılanılan obje kendisinin tüm parçalarının, yönlerinin ve yüzlerinin bir tanesinden algılanabilmektedir. Yani perspektiften bize gelen algı algılanılan nesnenin sadece bir acıdan gelen görüntüsünden ibarettir. Her perspektiften elde ettiğimiz algı nesnenin farklı bir algısıdır. Fakat, her ne kadar da perspektifteki değişim algıdaki değişime sebep olsa da, algılanılan nesne bir bütün olarak bir ve aynı kalmaktadır. Husserl *Logical Investigations* adlı eserinde,

Berkeley ve Hume'un nesnelere ideler kümesine indirgeyen kuramlarına karşı çıkmış, bunun mümkün olamayacağını savunmuştur. Bilinç, üç boyutlu hiçbir nesnenin algısına tam olarak (*reele content*) sahip olamaz. Uzay zaman içinde bulunan nesnelere için perspektife bağımlı olarak sadece tek bir noktadan algılanabilir. Nesnelere fiziksel nesne olduklarından değil, üç boyutlu olmalarından ötürü sonsuz sayıda perspektife sahip olurlar ve bu yüzden bilinç tarafından tam olarak kavranamazlar (2000: 546). Husserl'in bu görüşlerinden bahsederken bilince içkin olanla, bilince aşkın olan şey konusunda dikkatli olmak gerekmektedir. Bu da algımızın nesnesiyle algı deneyimimize birbirinden ayırt etmekle olabilir.

Husserl, algı hakkındaki iddialarını desteklemek için masanın algısını örnek olarak vermektedir. Masaya bakmaya devam ederek mekandaki konumumu sürekli olarak değiştiriyorum. Aynı kalmaya devam eden masanın fiziki varlığının farkındayım. Ancak, masanın sürekli değişen bir algısı olmasına rağmen, masa aynı ve bir kalmaya devam etmektedir. Gözlerimi ve diğer duyu organlarımın masayla olan ilişkilerini kestim ve şu an masayı algılamıyorum diye devam etmekte Husserl. Gözlerimi açtıktan sonra, algı geri dönmekte. Algılamada kesinti olması, algıladığım şeyin doğasında herhangi bir değişiklik yaratmamaktadır (1962: 117).

Husserl'e göre, masanın algısındaki birliktelik bilinç tarafından sağlanmaktadır. Bilinç, masaya ait olan ait olan algıları hatırlama yoluyla yeni algıları dahil ederek, aynı masanın algısı olduğu fikrini oluşturmaktadır. Algı dediğimiz şey, sürekli bir bilinç akışıdır ve kendisi sürekli bir akış halindedir. Şu algılanılan, yakın geçmişte gerçekleşmiş olan algının üzerine eklenerek ilerler. Bilinç, yakın geçmişte yapılan algıların yeni algılarla birleştirilmesini sağlar. Farklı perspektiflerden gelen farklı algı içerikleri birleştirilerek tek bir masa algısına dönmektedir.

Algıdaki birlikteliğin nasıl ortaya çıktığı sorunu Husserl'in felsefesi için çok önemlidir. Objelerin özlerini kavramamız bu yolla olacağından, bu birlikteliğin nasıl olduğu açık bir şekilde ortaya konulmalıdır. Husserl bu konuda şöyle devam etmektedir: "Objesi algının toplamı olarak ortaya çıkan nesnenin kendisinin bilincinde olmak, ve bunu yaparken sürekli olarak onun doğasındaki birliktelikle uyumlu olmak, esasen ve zorunlu olarak görülgü desenlerini ve perspektif değişimlerini birleştiren sisteme sahip olmaya bağlıdır, ve bu sistemin yardımıyla algıda ortaya çıkan nesnenin nesnel tüm fiziksel yanları kendilerini bir devamlılık içinde ortaya çıkarırlar" (a.e., 118). Demek istediğimiz şey, bilinç, nesnenin eski algılarını ona ait olan yeni algıları birleştirerek, algılanılan nesneyi bir ve aynı olarak kavrar. Bunu yaparken, perspektif değişimlerinden gelen, ve aynı nesneye ait olan farklı algı içeriklerini, algıladığı nesnenin doğasıyla uyumluluk göstermesine bakılarak, algılanılan nesnenin bir ve aynı nesne olduğu ortaya çıkarılır.

Perspektif değişimlerindeki görülgüleri (algı içeriklerinin) nesnelere zorunlu durumlarıdır. Perspektif değişimiyle bize ulaşan her algı durumu belirli bir içeriğe sahiptir. Duyusal veri adı verdiğimiz bu içerikler bir araya getirilerek somut yaşantı birliktelikleri haline çevrilmektedir. Daha sonra, kavrama dediğimiz edim somut yaşantı birlikteliklerine somut algı bütünlükleri biçiminde hayat vermek anlamına gelmektedir.

Husserl nesnenin tam algısının mümkün olmadığını iddia etmektedir. Çünkü algı perspektifteki değişimlere bağımlıdır ve bir nesne sonsuz sayıda perspektife sahiptir. Demek istediğimiz şey, her bir algı, nesnenin sadece bir tane perspektifinden verilen

içeriği taşımaktadır. Husserl'e göre perspektiflerle edinilmiş olan nesnenin algısı, nesnenin tahmin edilemez değişimi ya da insan yapısının bir hatası değildir. Yani, algının perspektif bağımlı olması ve perspektifteki değişimlerin algı içeriklerini değiştiriyor olması, ne nesnenin ne de insanın doğasındaki bir eksiklikten kaynaklanmamaktadır. Perspektif bağımlı olmak ya da perspektiften algılanabilir olmak mekansal varlık olmanın temel özelliklerinden başka bir şey değildir.

Refleksiyon kavramı Husserl'in fenomenolojik indirgemesinde önemli yeri olan kavramalardan biridir. Refleksiyon bilinçte yapılan değişiklikler anlamına gelmekte ve bütün bilinç edimleri için bir tane refleksiyon edimi bulunmaktadır. Şimdi, Husserl'in "Ideas I" adlı eserinin çerçevesinde, onun fenomenoloji anlayışı açısından refleksiyon kavramının ve işlevinin önemini tartışalım.

Husserl'e göre, refleksiyon deneyim biçimlerini genel adıdır. Bütün refleksiyon biçimleri özelliği bilincin değiştirmesine maruz kalması ve bilinçteki her türlü değişim ve deneyim olarak kabul edilmektedir. Refleksiyonu sadece algının bir edimi olarak değil, hafızanın, fantezinin vb. şeylerinde edimi olarak görüyoruz. Kısacası, refleksiyon kavramı, temelinde kavramaya dayanan bütün mümkün değişikliklerdir.

Refleksiyon deneyimle ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlar, demek istediğim, eğer biz hiçbir deneyim üzerine refleksiyon yapmasaydık, bu deneyim hakkında hiçbir şey bilemezdik. Deneyimin doğasında refleksiyonla algılanabilir olmak vardır. Husserl refleksiyonun objektif olduğunun iddia etmektedir. Refleksiyonla bize verilen şeyler, algıda verilen içerikler gibi perspektif bağımlı değildirler. Somut bir şeyin algısı olarak ortaya çıkar refleksiyon. Refleksiyon öznel olandan nesnel olana geçiş anlamına gelmektedir. Algıyla perspektif bağımlı olduğu için eksik kalan algı, refleksiyonun perspektif bağımlı olmaması nedeniyle nesnenin tam algısı biçimine dönüşür.

3. Fenomenolojik İndirgeme ve Özel Dil

Husserl'in felsefesinde önemli bir yer tutan ve fenomenolojik indirgemenin temeline koyduğu doğal tavrın varlığı, indirgemenin özel dil olmadığını ya da indirgeme sonunda özel dilin meydana gelmediğinin en önemli kanıtlarından biridir. Fenomenolojik indirgeme bir bilinç sürecidir, bilincin bir edimidir ve bu akt'ın kendisinin özel dil olması mümkün değildir denilebilir. Ancak, cevaplanması gereken önemli soru şudur: Husserl'in fenomenolojik indirgemesinin sonucunda bir özel dil oluşturmak mümkün müdür? Suzanne Cunningham'a göre algının ve algılanılan şeyin, özneye ait olduğu ve başka öznelere aynı algılama yapılması mümkün değildir. Ona göre, fenomenolojik indirgemenin 2 temel özelliği vardır. Fenomenolojik indirgeme özel dildir, çünkü algı sonrası ortaya çıkan nesnenin tam olarak algısının mümkün olmaması yani perspektif bağımlı olmasından ötürü öznelerin algıladıkları nesnelere özlere farklı olarak çıkacaktır karşımıza. Cunningham, fenomenolojik indirgemenin özel dildir algılanılan nesnenin başka öznelere anlaşılmasının mümkün olamayacağını iddia etmektedir. Farklı algılara sahip olacaklarından dolayı, birbirlerinin algıladıkları şeyi anlayamayacaklar (1976: 1-22). Wittgenstein'in özel dil argümanını Cunningham, Husserl'in fenomenolojik indirgemesine uygulamaya çalışmaktadır.

Tartışmaları daha netleştirmek için Husserl'in fenomenolojik indirgemesi, doğal tavrın bize sağladıklarını ve özel dilin ne olduğunu tarif etmek gereklidir. Husserl, doğal tavrı felsefesinin temeline koyması bana göre dil ile dış dünya arasındaki ilişkiye gizli bir vurgu anlamı taşımaktadır. Bize konuştuğumuz, düşündüğümüz dili veren doğal tavidir. Kendimi bir parçası olarak bulduğum dış dünya ile bağımı, doğal tavırla bana verilmiş olan dil aracılığıyla kurmaktayım.

Husserl, fenomenolojik indirgeme yolunu felsefi analiz için yönlemsel bir araç olarak ortaya attığında, bir özel dil oluşturma iddiasında mıdır? Fenomenolojik indirgeme ardından varılan dil özel bir dil değildir çünkü fenomenolojik indirgemenin basamaklarından olan doğal tavrın ayrıca alınmasına, yani varlık koyucu her türlü yargıdan kaçınılmasına dayanması özel dil iddiasını yersiz kılmaya yeterli görünmektedir. Çünkü, fenomenolojik indirgemenin hem öncesinde hem de sonrasında kullandığım bir dilin varlığından bahsetmekteyim. Özel dilin ne anlama geldiğinin açıklanması zorunludur. Yani, fenomenolojik indirgemenin özel dil olmadığı iddiasını temellendirmek için, özel dilin tarifinin verilmesi gereklidir. Ancak, karşımıza birden fazla tanım ve özel dil anlayışı çıkmaktadır.

Özel dil, sınırlı sayıda insan tarafından konuşulan dil olarak tanımlanamaz. Bir dilin özel dil olabilmesi için, sınırlı sayıda insan tarafından geliştirilip üretilmiş olması yeterli bir tanım olmayacaktır. Ya da, özel şifreler kullanılarak günlük tutmak özel bir dili kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Her ne kadar da, şifrelerin başka insanlar tarafından anlaşılabilmesi söz konusu olsa da. Sınırlı sayıda insan tarafından anlaşılması, sadece bir kişi bile olması durumu da düşünülebilir, bir dili özel dil yapmaz.

Özel dil, "deneyimleri, söz konusu deneyimleri kullananın özel duyularına, yaşantılarına, psikik hallerine gönderimde bulunan, bundan dolayı başkaları tarafından anlaşılabilir olup yalnızca deneyimleri kullanan için anlamlı olan dil" olarak tanımlanmaktadır (Cevizci 2000: 726). Özel dilin en önemli özelliği, eğer mümkünse, herhangi bir yaygın dilden türetilmemiş ve onlara çevrilebilir olmayan dildir. Çünkü, özel dilin yaygın bir dile çevrilmesi bir yana, başka bir insan tarafından anlaşılması dahi imkansızdır. Her hangi bir dili öğrenme fırsatı bulamadan ya da yeni doğmuş bir bebek olarak Robinson Crouse'nun ıssız bir adaya düştüğünü varsayalım. Özel dil, eğer başarabiliyorsa, Crouse'nin kendi kendine oluşturduğu dil olarak tanımlanmalıdır. Ancak, herhangi bir dilin yapısını kullanmadan Robinson'un kendine bir dil oluşturması mümkün görünmemektedir. Sahip olduğumuz dilin yapısını kullanarak, o dilin bize verdiği sembollerin başka sembollere çevrilmesi sonucunda oluşan dile özel dil denilemez, çünkü anlamlar aynı kalmaktadır.

Dil bir toplumun ortak ürünü olarak ortaya çıkan bir şeydir. Wittgenstein' a göre dil öğretilen bir şeydir ve sözcüklerin neleri imledikleri bir süreç içinde öğrenilmektedir (1998: 14-15). "Ben görmedikçe renkleri öğrenemem; ancak aynı zamanda onları dil olmadan da bilemem. Renkleri biliyorum çünkü dili biliyorum. Ve bu durum duyulara benzemektedir. Sahip olduğum bir duyumu hatırlayabiliyorum, tıpkı gördüğüm bir rengi hatırladığım gibi. Aynı duyumu olduğunu ya da aynı renk olduğunu hissedebiliyorum. Çünkü aynılık ya da benzerlik fikri dilden gelmektedir." (Rhees 1976: 63). Robinson Crouse kendine bir dil oluşturması mümkün görünmemektedir, çünkü basit bile olsa herhangi bir dil yapısına sahip değildir. Algıladığı nesnelere yada olayları tekrar eden olaylar olduğunu anlayabilmesi için, *aynılık* (identity) fikrine ihtiyaç duyar. Bu kavram

olmadığından, algılarını unutacaktır. Örneğin, asla aynı kuşu defalarca görse bile, aynı kuş olduğunu anlayamayacaktır. Bruzina (2004)'e göre, Husserl'in dil anlayışı tekrarlanma eyleminin (operation of repetition) bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. *Anlam* (Signification) tekrarlanma eyleminin kendisi olarak anlaşılmasa bile, anlam bir biçimde tekrarlanma eylemi için şart olmaktadır. Bu noktada, şu soru akla gelebilir: Robinson Cruose fenomenolojik indirgeme yapması mümkün müdür? Her hangi bir dile sahip olmadığı için, kendini içinde bulduğu, kendini kuşatan dünyanın farkına varamayacaktır. Dolayısıyla, parantez altına alması gereken bir varlık fikri olmayacağından dolayı, fenomenolojik indirgeme aşamaları sekteye uğrayacaktır. Özel bir dil oluşturamayacağına göre ve her hangi bir dile sahip olmadığına göre, fenomenolojik indirgeme yapması mümkün değildir.

Fenomonolojik indirgeme, doğal tavır ve onun bize sağlamış olduğu dil üzerinde ilerlemektedir. Fenomonolojik indirgeme yapan kişi ile Robinson Cruose aynı insan olamaz çünkü indirgemeyi yapan kişi bir dili kullanmaktadır. Dolayısıyla, fenomenolojik indirgeme sonucunda ortaya çıkan özel bir değil, sahip olduğumuz dili kullanarak oluşturduğumuz yeni bir dildir. Yani, indirgeme bir anlamda, iki dil arasında çeviri yapmaya benzemektedir. Bir dildeki kavramları, şifreyelerek yeni bir dil oluşturmaktır bir anlamda. Yeni oluşturduğumuz dil, gramer yapısı, kuralları, ve dilbilgisi kuralları açısından kullandığı dile benzer olacaktır.

Fenomonolojik indirgemedede önemli yer tutan kavramlardan gerek algı gerekse refleksiyon ancak bir dil kullanımıyla mümkündür. Daha önce de belirttiğim üzere, Husserl'de algı, daha doğrusu bir nesnenin algısı perspektifteki değişimler anlamına gelmektedir. Nesnenin tam algısı mümkün değildir. Algı perspektif bağımlı olduğundan dolayı, biz nesnenin sadece bize yansıyan yönünü algılamaktayız. Bilinç nesnenin tek tek algılarından bir birlik oluşturur. Bilincin bu birlikteliği oluşturabilmesi için dile ihtiyaç duymaktayız.

KAYNAKLAR

- BRUZIAN, Ronald (2004) *Edmund Husserl and Eugen Fink*, New Haven: Yale University Pres.
- CEVİZCİ, Ahmet (2000) *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- CUNNINGHAM, Suzanne (1976) *Language and the Phenomenological Reductions of Edmund Husserl*, The Hague: Martinus Nijhoff.
- DROST, Mark P. (1990) "The Primacy of Perception in Husserl's Theory of Imagining", *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. 50 pp. 569-82.
- FİSETTE, Denis (2003) *Husserl's Logical Investigations Recosidered*, London: Kluwer Academic Publishers.
- HUSSERL, Edmund (1962) *Ideas: General Introduction to Pure Phenomenology*, trans. by W. R. Boyce Gibson, New York: Collier Books.
- HUSSERL, Edmund (2000) *Logical Investigations*, trans. by J. N. Findlay. Amherst: Humanity Books.
- HUTCHESON, Peter (1981) "Husserl and Private Languages", *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. 42 pp. 111-18.
- HUTCHESON, Peter. Husserl's Alleged Private Language. *Philosophy and Phenomenological Research*. Vol. 47, pp. 133-36. 1986

KELLER, Pierre (1999) *Husserl and Heidegger on Human Experience*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

KOKELMANS, Joseph J. (1994) *Edmund Husserl's Phenomenology*, West Lafayette: Indiana: Purdue University Press.

RHEES, Rush (1971) "Could Language Be Invented by a Robinson Crusoe", *The Private Language Argument*, ed. by O. R. Jones, London: Macmillan Press.

SMITH, B. and Smith, D. W. (1995) *The Cambridge Companion to Husserl*, Cambridge: Cambridge University Press.

WITTGENSTEIN, Ludwig (1998) *Felsefi Soruřturmalar*, çev. Deniz Kanıt, Küyerel Yayınları.